

Ο Γεώργιος Καποδίστριας & η Θρησκευτική Υπηρεσία Στρατού

Κείμενο: Αρχιμ. Μελέτιος Κουράκλης, Ιεροκήρυκας Στρατιωτικής Σχολής Ευελπίδων
Εικονογράφηση: Στρατιωτική Επιθεώρηση

Είναι γνωστό, ότι ο χώρος του Στρατού και η Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων αποτέλεσαν πεδίο ιδιαίτερης φροντίδας και ενδιαφέροντος του πρώτου Κυβερνήτη της Ελλάδος Ι. Καποδίστρια. Από την αρχή της έλευσής του στην Ελλάδα (6 Ιανουαρίου 1828) και καθ' όλη τη διάρκεια της διακυβέρνησής του (έως την 27^η Σεπτεμβρίου 1831), εργάστηκε αποφασιστικά για την ανασυγκρότηση των στρατιωτικών δυνάμεων του νεοπαγούς ελληνικού κράτους, ανασυντάσσοντας τα άτακτα στρατιωτικά σώματα των διαφόρων οπλαρχηγών σε οργανωμένο τακτικό στρατό¹. Είναι επίσης γνωστό, ότι αυτός υπήρξε ο ιδρυτής της Στρατιωτικής Σχολής Ευελπίδων, εμπνευσθείς μάλιστα ο ίδιος και την - ιστορική πλέον - ονομασία της².

Δεν είναι όμως τόσο γνωστό, ότι στην μεγαλουργό εμπνευση και στη δημιουργικότητα του Καποδίστρια οφείλεται, επίσης, και η θεσμική κατοχύρωση της παρουσίας ιερέων στο Στρατό και στη Σχολή Ευελπίδων. Επί Καποδίστρια τέθηκαν οι βάσεις - οι οργανωτικές και οι θεσμικές - της Θρησκευτικής Υπηρεσίας των Ενόπλων Δυνάμεων της Πατρίδας μας. Από την περίοδο εκείνη και μέχρι τις μέρες μας υπηρετεί στη Σχολή μόνιμος στρατιωτικός ιερέας. Τούτων δεδομένων, θεωρήσαμε χρέος μας - ως ιερέας στις Ε.Δ., αλλά και ιδιαίτερα ως ιερέας της Σ.Σ.Ε - να αφιερώσουμε ένα μικρό έστω άρθρο στη συνοπτική παρουσίαση των κυρίων ενεργειών και αποφάσεων του Ι. Καποδίστρια, για τη σύσταση σώματος στρατιωτικών ιερέων στο στρατό της πατρίδας μας.

Με το πρώτο ήδη διάταγμα περί στρατεύματος, το οποίο υπέγραψε ο Καποδίστριας ένα μόλις μήνα μετά την έλευσή του στην Ελλάδα, θεσπίστηκε θέση ιερέα για κάθε βασική μονάδα του στρατού. Συγκεκριμένα, το από 7 Φεβρουαρίου 1928 Διάταγμα (Οργανισμός Χιλιάρχων), με το οποίο τα μέχρι τότε άτακτα σώματα μετονομάζονταν σε "Αεικίνητα" και οργανώνονταν σε οκτώ χιλιαρχίες των δύο πεντακοσιαρχών η κάθε μία, προέβλεπε στην πρώτη παράγραφο ότι "εκάστη χιλιαρχία συγκροτείται από χιλίους εκατόν είκοσι άνδρας, δηλαδή από ένα χιλιάρχον, δύο πεντακοσιάρχους υποκειμένους εις τον χιλιάρχον, ..., ένα ιερέα, ένα ιατρόν, ..." κ.λ.π. Η δεύτερη παράγραφος, καθόριζε επίσης και τις απολαβές σε "ψομί, σιτηρέσιον, και μηνιαίον μισθόν" που θα ελάμβανε ο ιερέας της χιλιαρχίας³.

¹ Βλ. Γενικό Επιτελείο Στρατού, Ιστορία του Ελληνικού Στρατού 1821 - 1997, Έκδοση Διευθύνσεως Ιστορίας Στρατού, Αθήνα 1997.

² Πρβλ. Φωτόπουλου Χρήστου, Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων, τόμος πρώτος, Αθήνα 1998.

³ Γενική Εφημερίς της Ελλάδος. Έτος Γ', Αριθ. 180/1928.

Ι. Καποδίστριας

Στο διάταγμα, λοιπόν, αυτό ανάγονται οι απαρχές της επίσημης, θεσμοθετημένης παρουσίας ιερέων στον τακτικό στρατό του ανεξάρτητου Ελληνικού Κράτους. Μια παρουσία που έκτοτε παγιώνεται ως θεσμός και υφίσταται συνεχώς, ως τις μέρες μας, σε περιόδους ειρήνης, αλλά και πολέμων.

76 δεύτερη σημαντική απόφαση του Κυβερνήτη, ήταν η καθιέρωση και πλήρωση θέσεως μόνιμου ιερέα στην Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων. Στο σχέδιο του πρώτου ήδη οργανισμού της Σχολής και στο άρθρο 9 διαβάζουμε, ότι “εις ιερεύς θέλει διορισθή ειδικώς δια το Σχολεῖον”. Στο δε άρθρο 68 του ίδιου οργανισμού αναφέρεται, ότι “ο Ιερεύς ο υπηρετών εις το Σχολεῖον θέλει λαμβάνει ένα μισθόν κατά μήνα τεσσάρων ταλλήρων”⁴. Από τη μελέτη δε και άλλων ιστορικών εγγράφων της εποχής του Καποδίστρια, διαπιστώνουμε ότι η Θρησκευτική Αγωγή των Ευελπίδων αποτελούσε μία από τις πρώτες και κύριες φροντίδες της Σχολής με την εφαρμογή συγκεκριμένων μέτρων όπως:

- Καθημερινή προσευχή των μαθητών.
- Υποχρεωτικός εκκλησιασμός (σ.σ. στον Ιερό Ναό του Αγίου Γεωργίου του Ναυπλίου) κατά τις Κυριακές και τις Εορτές.
- Πιστή τήρηση των Ιερών Κανόνων της Εκκλησίας ως προς τη νηστεία, την εξομολόγηση και τη Θεία Μετάληψη από μέρους των μαθητών της⁵.

Από το σχολικό μάλιστα έτος 1830 - 31, εισήχθη στη Σχολή και η διδασκαλία των μαθημάτων των Θρησκευτικών και της Εκκλησιαστικής Ιστορίας. Σε απόφαση του Σπουδαστικού Συμβουλίου της Σχολής⁶ διαβάζουμε, συγκεκριμένα, ότι “η διδασκαλία της Θρησκευτικής Κατηχήσεως και η επιτομή της εκκλησιαστικής ιστορίας εκρίθη αναγκαίον να εισαχθή εις το Κατάστημα τούτο και να διδάσκηται κατά πάσαν Κυριακήν εις την κλάσιν (σ.σ. Τάξη) ταύτην και εις όλους τους μαθητάς του Κεντρικού Σχολείου του πρώτου και δευτέρου χρόνου”.

Εκεί όμως όπου αποκαλύπτεται το προσωπικό ενδιαφέρον και η άμεση φροντίδα του ίδιου του Καποδίστρια για την εδραίωση και ευόδωση της διακονίας των ιερέων στο στράτευμα, είναι μία επιστολή του ίδιου του Κυβερνήτη προς έναν μόνιμο στρατιωτικό ιερέα της εποχής. Η επιστολή αυτή εστίαση συνημμένη με το διάταγμα διορισμού του ιερέα στο τακτικό σώμα. Αν και μπορεί να θεωρηθεί ως υπηρεσιακή, αποπνέει εν τούτοις τη βαθιά και ζέουσα πίστη του Κυβερνήτη, τον πηγαίο σεβασμό του στην Εκκλησία και την προσήλωσή του στην αξία της συνεπούς λατρευτικής και μυστηριακής ζωής. Είναι δε εκπληκτικό το γεγονός, ότι, αν και κατακλυζόμενος ο Κυβερνήτης από σωρεία προβλημάτων και δυσχερειών, αφιέρωσε χρόνο και σκέψη για να εκθέσει πώς πρέπει να επιτελείται το πνευματικό έργο των ιερέων σε περιβάλλον στρατιωτικής ζωής. Την παραθέτουμε, ευθύς αμέσως, γιατί θεωρούμε ότι αποτελεί - ακόμα και σήμερα - επίκαιρη πνευματική παρακαταθήκη του ευσεβούς πρώτου Κυβερνήτη, τόσο προς τους στρατιωτικούς ιερείς όσο και προς όλα τα στελέχη των Ε.Δ.

“Χρηματισμοί προς τον ιερέα του τακτικού σώματος⁷.

Ναυπλίο, 28 Φεβρουαρίου 1829.

Δια του συναπτομένου διατάγματος η κυβέρνησις σας εμπιστεύει την ιερατείαν του τακτικού σώματος.

Ο συνταγματάρχης Κ. Εϊδέκος, Διευθυντής αυτού, θέλει σας σχετίση προς τους αξιωματικούς του σώματος, μετά των οποίων θέλετε συμφωνήση, κατά τας δοθησομένας παρά του Διευθυντού προσταγάς, εις ποίας ημέρας το τακτικόν σώμα, αξιωματικοί τε δηλαδή

⁴ Σχέδιον Διατάγματος περί του οργανισμού Πολεμικού Κεντρικού Σχολείου. Ιανουάριος 1829. Βλ. Σ.Σ.Ε, Ιστορία της Στρατιωτικής Σχολής των Ευελπίδων 1828 - 1962, Αθήνα 1962, σελ.46,47.

⁵ Πρβλ. Φωτόπουλου Χρήστου, Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων, τόμος πρώτος, Αθήνα 1998, σελ.124-125.

⁶ Βλ. Πρακτικά του Σπουδαστικού Συμβουλίου της Σχολής (Συνεδρίαση Β΄ της 28 Οκτωβρίου 1930), εις Γενική Εφημερίς της Ελλάδος. Έτος Ε΄ Αριθ. 87/1830.

⁷ Έρευνές μας σε ανέκδοτο αρχαικό υλικό της περιόδου εκείνης αποκάλυψαν ότι πρόκειται περί του Αρχιμ. Ιωακείμ Φυνδανιά, μόνιμου στρατιωτικού ιερέα. Σε αναφορά του το 1837, στην οποία υπογράφεται ως ιερέας του Β. Ιππικού Τάγματος των Λογχιτών, αναφέρεται στο “...δίπλωμα και την οδηγίαν του τότε Κυβερνήτου της Ελλάδος, υπ’ αρ. 36 και 57, μηνολογούμενης από την 28 Φεβρουαρίου 1829, όστις με επιφόρησεν Ιερέαν όλων των τακτικών στρατευμάτων της ξηράς”.

και υπαξιωματικοί και στρατιώται, οι νυν εν Ναυπλίω εφεδρεύοντες, θέλουσιν εκπληρώση κατά την ενεστώσαν τεσσαρακοστήν τα χρέη της ιεράς ημών πίστεως, τα της εξομολογήσεως, λέγω, και μεταλήψεως, εν οίς και θέλετε τοις δώση πάσαν την πνευματικήν υμών βοήθειαν και παράστασιν, συμπαραινούντες ως πατήρ εις την στρατιωτικήν νεολαίαν την προς την πατρίδα πίστιν και το επιεικές της διαγωγής.

Πόσας ημέρας θέλουσι νηστεύση, θέλετε το ορίση μετά της γνώμης του αρχιερέως. Ημείς δε φρονούμεν ότι αρκεί να νηστεύσωσι μόνον την πρώτην και τελευταίαν εβδομάδα της τεσσαρακοστής, έτι δε την εβδομάδα καθ' ην κοινωνήσουσι, και τας τετράδας και παρασκευάς.

Να πληροφορηθήτε προσέτι αν συνηθίζωσι να κάμνωσι καθ' εκάστην την προσευχήν των. Και αν όχι, να τους διδάξετε να την κάμνωσι.

Κατόπι δε θέλομεν φροντίση να εισάξωμεν βαθμιαίως την ανάγνωσιν των προσευχών εν βιβλίοις τα οποία θέλομεν σας δώση να διανεμίετε εις τους στρατιώτας⁸”.

Σέλος, το ενδιαφέρον του Καποδίστρια για την ανάπτυξη και εξέλιξη της θρησκευτικής υπηρεσίας εκδηλώθηκε - για άλλη μια φορά - λίγους μήνες πριν την αποτρόπαια δολοφονία του. Αποσκοπώντας στην αξιοποίηση των στρατιωτικών ιερέων για την ηθική διαπαιδαγώγηση και εξύψωση των ανδρών του στρατού, ίδρυσε ειδικό, προς τούτο, σχολείο και ανέθεσε τη διεύθυνσή του σε στρατιωτικό ιερέα. Μεταφέρουμε τη σχετική είδηση από φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως.

“Εγχώριοι Ειδήσεις

Εκ Ναυπλίου, 22 Μαΐου.

Προνοούσα η Κυβέρνησις, όχι μόνον περί του τακτικού οργανισμού των στρατιωτικών, αλλά και περί της ηθικής αυτών βελτιώσεως, εσύστησε νεωστί και ειδικόν σχολείον αλληλοδιδασκικόν δια τους αξιωματικούς και στρατιώτας του Τυπικού Σώματος. Ενεπιστεύθη δε την διεύθυνσιν αυτού εις τον αρχιμανδρίτην Κύριον Νικηφόρον Ρωμανίδη. Την 18 του ενεστώτος έγεινεν η έναρξις του σχολείου, παρόντων όλων των αξιωματικών μετά του αρχηγού του Τάγματος, και του Πανιερωτάτου Αγίου Δαμαλών, Τοποτηρητού Ναυπλίας. Ο διδάσκαλος Κύριος Νικηφόρος εξεφώνησε παραινετικόν λόγον”.

Κατακλείωντας τη σύντομη αυτή αναφορά μας, διαπιστώνουμε ,συμπερασματικά, ότι επί Ι.Καποδίστρια τέθηκαν τα θεμέλια για την καθιέρωση, οργάνωση και ανάπτυξη του σώματος των στρατιωτικών ιερέων, που για δύο σχεδόν αιώνες πολλά έχει προσφέρει στην Εκκλησία και στο Έθνος⁹. Τα πρώτα εκείνα χρόνια εγκαινιάστηκε η θεσμική παρουσία ιερέων στο στράτευμα, θεσμοθετήθηκε η οργανική ένταξή τους στα επιτελεία των σχηματισμών ή των μονάδων ως αξιωματικών - με βαθμό, προνόμια και οικονομικές απολαβές που προβλεπόταν για τη θέση τους - και καθορίστηκε η αναλογία ενός ιερέα ανά χίλιους διακόσους περίπου άνδρες. Καθιερώθηκε θέση ιερέα στην πρώτη στρατιωτική σχολή του Έθνους, πληρώθηκαν οι προβλεπόμενες οργανικές θέσεις με μόνιμους στρατιωτικούς ιερείς και καθορίστηκαν οι πνευματικές κατευθύνσεις του έργου και της αποστολής των ιερέων στο στράτευμα. Δίκαια, λοιπόν, μπορεί να σεμνύνεται το σώμα των στρατιωτικών ιερέων ότι αποτέλεσε και αυτό - όπως και η Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων - καρπό της εμπνεύσεως του πρώτου μεγάλου Κυβερνήτη. Και, οφειλετικώς, θα δέονται να αναπαύει ο Θεός την ευγενή ψυχή του και να είναι αιωνία η μνήμη του.

⁸ Επιστολαί Ι.Α. Καποδίστρια, Κυβερνήτου της Ελλάδος, Διπλωματικά, Διοικητικά και Ιδιωτικά, γραφείσα από 8 Απριλίου 1827 μέχρις 26 Σεπτεμβρίου 1831, τόμος πρώτος, σελ. 48 - 49, Αθήνησιν, Τύποις Κωνσταντίνου Ράλλη, 1841.

⁹ Βλ. Αρχιμ. Μελετίου Κουράζη, Η συμβολή των στρατιωτικών ιερέων στους αγώνες του Έθνους, Τρίτολη 2000.